

μόνον μιά, είκόνα του ἀγάπησε. Λέν τιαν δποιαδήποτε.
Ἄπο τὴν καθημερινή του καὶ γνωστή του πιὸ κομψή, γιατὶ — ἄνθρωπος ἐπὶ τέλους ἦταν, — δὲν θὰ τοῦ φαίνονταν καὶ πιὸ πιστή; Μοναδικὸν ὠρισμένω; Θὰ αἰσθάνθῃ τὸν καθόπετη. Πόνους, χαρές, καὶ ἀφθονα ἐντατικὰ τοῦ εἶχεν τοῦ ἑαυτοῦ του αὐτὸς ἀπρόβλεπτα χαρίσει μὲ τές ὑποψίες, ἐνδὸς ἀνώτερου καὶ εὑμορφώτερου ἑαυτοῦ.

Στές ὅχθες τοῦ καθόπετη αὐτοῦ ὁ Νάρκισσος ἔμαράθη. Κακὰ τὰ ψέμματα. Στὸν ἔρωτα καὶ εἰς τὴν ἥδονή, ὅλοι μας, ἀν καὶ δὲν τ' ὅμολογοῦμε, πιστεύομε, λατρεύομε, διαλέξαμε ὡς θεό, ὅτι εἰς τὸν καθένα μας μιλεῖ κρυφά, σὰν μυστικό, καὶ κάπως θεία χάρι.

Ίσως ἄλλωστε, ἀν κ' ἡ ἰστορία δὲν τὸ λέγει, καὶ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς, κ' ἐκεῖνο νὰ συγκινήθῃ, ἀν ὅχι ἀπὸ τὸ ἴδαινικὸ κορμὶ τοῦ νέοι, τουλάχιστον ἀπὸ τὴν κολακεία: ἀπὸ τὴν χάρι τοῦ ἀδέξιου, ἀπὸ τὴν ποιητικὴ μαντεία, ποὺ θὰ ἔγβαιναν μὲ σφρῆγος ἀπὸ τὴν ψυχή του. Ναί! ἔτσι θὰ είναι. Κι' ὁ γάμος του ὑπῆρξε τραγικός: ἄγονος ὅμως ὅχι. Γεννήθηκε ἔμορφο, σὰν τὸ ἔμορφώτερο παιδί, τὸ ἀνθρο, ποὺ τὸ καθαρὸ τοῦ ἔρωτά τους ἀποδείχνει. Τ' ἄλλα; Μὰ θὰ τὰ λέγοντας ἡ Ἡχὼ κι' οἱ φιλενάδες της γυναικες. Κανεὶς δὲν πταιει. Μὲ τῶν λογιῶν της τὴν πτωχή, τὴν μισερὴ ἡχώ, μὲ τὸν ἡλίθιο θαυμασμό της, ἀνίκανη στάθηκε νὰ τὸν κατακτήσει, γι' αὐτὸ στὰ δάση σήμερα ἡ ζήλεια της οὐρλιάζει καὶ ἔξακολουθεῖ καὶ τὸν κακολογεῖ.

Γ. Α. ΣΑΡΕΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΠ' ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΑΘΡΑ

INTÉRIEUR

I

— Ἀπ' τὰ κάντρα γύρω μας, ἀπ' τὸν ὅχι-ἀναπαραστατικὸ κυβισμό, πηγάζουνε ἀρμονισμένα ἡ γεωμετρικὲς φορμοῦλες.

Κάθε τὶ μέσα κεῖ ζῆ ἥσυχα ἥσυχα—δίχως συγκίνηση. Συνειδητὰ καὶ σοφά.

— Κῦκλοι καὶ σκήματα τριγώνων, ποὺ πιὸ τέλεια ἀκόμα χαραχτήκατε στὴν σκέψη μας, σὰν βασικὲς ἀπόλυτες ἀλήθειες, κυριαρχεῖ κοντά σας τὸ ορθμισμένο βάδισμα μιᾶς λογικῆς πρὸς ἓνα δογματικὸ τέρμα.

Συμμετοία. Κατάταξη. Αἰσθητικὴ πειθαιχημένη στὴν
Ιδέα.

Μέσα στὴν τόση ἀκρίβεια στὴν ἀνάπτυξη ἐνὸς ὥραι-
ματισμοῦ, ἐμεῖς δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ διμολογήσουμε εἰλικρινὰ
τὴν ἀναγρώσιση.

Εἶναι ἀραδιασμένα τὰ κάντρα στὸν τοῖχο ἕνα πρὸς
ἕνα στὴ σειρά, σὰ νὰ συνεχίζεται μιὰ ἐνέργεια. Τὰ χρώματα
εἶναι ἄγνὰ καὶ σκέττα, δίχως προσπάθεια ταιριασμένα.

“Ἡ ὑπόθεσες περίεργες, ἀνεξάντλητες σὲ εἰκασίες.

(“Ἐνας κόσμος δλάκαιος σὲ μιὰ κατάσταση ἀμιγιβαία
συμπαθείας. Μιὰ ψυχικὴ συγγένεια τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ
πρόμματα — καὶ ποὺ τάνακατώνει, τὰ σιάζει, τὰ χαλνάει
σὰ νὰ παιζει μαζύ τους. “Ἐνα παιδιάτικο σύστημα δια-
κρίνεται).

II

— Κι' ἐμεῖς χαρωπὰ θὰ τραγουδήσουμε τὸ λυτρωμά
μας ἀπὸ τὴν παράδοση. Θὰ δργιάσουμε μέσα στὴν κάμαρα.
Τὰ κάντρα θὰ εὐθυμήσουνε καὶ θὰ πάρουνε τὸ σκῆμα μιᾶς
καρικατούρας... Κρασὶ θὰ χυθῇ στὸ πάτωμα ἀπὸ ἀπροσε-
ξία καὶ ἀφθονία — ὡς φριχτὰ ἀσκημε καὶ ἀδέξιε Γανυ-
μήδη! — Ζάλη, ἀνατροπή, συντρίμμια... Ἡ τέχνη ἡ ἀλλη-
γορικὴ σατιρίζεται μαζὺ μὲ τὴν ἀφηρημένη ἡθικὴ ποὺ
πρεσβεύει... “Όλα φαντάζουνε σᾶν δημιουργήματα βάρ-
βαρης φυλῆς, ἀδικαιολόγητα στὸν ὅγκο τους, ἀκαλαίστητα
φτιαγμένα... Ἡ κουλτούρα τοὺς λείπει... — καὶ δὲν τὴν
γνωρέβουνε, λὲς κι' ἔτσι ποὺ εἶναι ἀρκοῦνται στὴν ἀμάθεια...

— Τὸ κουτό, τὸ ἀσημο, τὸ ἀστεῖο ὑποφέρει μπροστὰ
στὰ μάτια μας ἀπ' τὴν πίεση τῆς ἀρνησης.....

— Κι' ἐμεῖς χαρωπὰ θὰ τραγουδήσουμε τὸ λύτρωμά
μας ἀπ' τὴν παράδοση... καὶ θὰ χορέψουμε τώρα γυμνά,
λαφριὰ πάνω σὲ κάποια πνευματικὰ ἐπίπεδα. Σὰ νὰ ὑπα-
κούομε συνετὰ σὲ κάποιους νόμους. — “Ο ωμός, δ ὡμός
ποὺ μᾶς σκλαβώνει! — Θὰ χορέψουμε ἔτσι ώς ποὺ νὰ
σβύσωμε στὴν κίνηση, καὶ τίποτε νὰ μὴν ἀπομένει, παρὰ
ἡ σκέψη μας ἀρτια καὶ σημαντική.

— Μία σκέψη, ἡ φόρμα τοῦ δλον!

— Θὰ διαγράψουμε κύκλους βιαστικούς, κι' ὀλοένα θὰ
κερδίζει διαρροή σὲ ἔνταση τόσο ποὺ νὰ μεταμορφωθεῖ σὲ
μιὰ ἄγνη διάρκεια...

— Μυσταγωγία! Πανηγύρισμα μιᾶς ἀλήθειας ποὺ
ἔζησε πλέον. Μιὰ πνευματικὴ ἐνέργεια διλοκληρώνεται. Τ'
ἀντικείμενα γύρω μας τελειοποιοῦνται σὲ μιὰ φόρμα ἀνώ-

τερη, λέσ επό μιὰ ἐσωτερικὴ δρμή. Σὲ ὅλα ἔχουμε δώσει κάτι ἀπ' τὴν πλασικὴ μας δύναμη.

— Σᾶς βλέπω ἀξιφνα διακοσμητικὲ; λεπτομέρειες νὰ πλημμαίνετε, χρώματα σὲ κάντρα νὰ ἔξαγνίζεστε δλοένα καὶ νὰ προδίνετε τὸ περιεχόμενό σας — καὶ σεῖς κουκλίτσες καὶ μπιμπελὸ ἀσήμαντα, μὲ τὴν ἐπιθυμία σας νὰ ἔχωριστε ἀπ' τὸ κέρινο τὸ φεύτικο... Σὲ ὅλα μιὰ προσπάθεια γιὰ ν' ἀγκαλιάσουντε τὴν ὑπαρξην.

Ἄπὸ τὺ στοχαστικὰ βάθεια τοῦ τίποτε μὲ τὴν ὠκεάνεια πιθανότητα ποὺ τρέφει ἥ φαντασία μας, προβέλνει σιγὰ - σιγὰ δ κόσμος τῶν συμβόλων ἄγνος δίχως ἀντιθέσεις.

Τυύτη τὴ σιγμὴ λέσ κι' ἀρχίνησε μιὰ ἄλλη δημιουργία.

ΣΑΝ IN T E R M E N T I O

— Τὰ μπιμπελὸ ποὺ στολίζουντε ἔδω κι' ἔκει γωνίτσες τῆς κάμαρας, τὸ τραπέζι καὶ μέρη ἄλλα ἀκόμα ποὺ δίχως αὐτὰ θὰ ἥσαν τρομερὰ ἀδειανὰ — τὰ μπιμπελὸ δὲν καρτεροῦντε παρὰ τὴν ἀπουσία μας γιὰ νὰ σαλέψουντε. Τὰ σιεναχωροῦμε ἔτσι μὲ τὴν σκέψη μας ποὺ παρακολουθάει τὴν σιγὴ καὶ θορυβεῖ, μὲ τὴν ἀκινησία μας, ποὺ λίγο ἀκόμα καὶ δὲν θὰ μᾶς ἔχωρισουντε ἀπ' τοὺς ἔαυτούς τους — καὶ θὰ προδοθοῦντε μοναχά τους!... Τὴν ἀπουσία μας καρτεροῦντε.

— (Νὰ μιὰ χορεύεται ἀξιφνα ποὺ ὑποκλίνεται σηκώνοντας ἐλαφρὰ τὴν φούστα της. — Τὸ κόντημά της σὰ ν' ἀναπαύεται σὲ διάστημα! — Πλάι της τυχαίνει ἔνας καβαλιέρος — κωμικὸς γιὰ τὸ τιποτένιο του ὑψος — καὶ ποὺ ἔτοιμάζεται ν' ἀπαντήσῃ στὴν χορεύτρα. Λόγια ἔβγενειας θ' ἀνταλλαχτοῦντε — Πιὸ κάτω ἔνας ἀράπης (μπρούντζινος αὐτὸς) μὲ σιήθεια ἀνοιχτὰ καὶ τουφέκι στὸ χέρι πάνω σ' ἔνα ἄλλογο γιομάτο σφρῆγος. (Θὰ παραπονιέται βέβαια δ ἀράπης γιὰ τὴν ἔχταση ποὺ τοῦ δώκανε νὰ φυλάγη — μιὰ περιφέρεια τραπεζιοῦ! — συνηθεισμένος δπως εἶναι στὴν ἀπεραντωσύνη τῆς ἐρήμου). Μιὰ φροντιέρα σὰν κόσμημα. Μιὰ παγόδα ἀπὸ ἐλεφαντόδοντα, ἔνα σκυλάκι γυάλινο ὅρθιο στημένο στὰ πόδια του. "Ἐνας παλιάτσος πάνινος στὸ ντιβάνι, μακρὺς - μακρὺς καὶ μὲ χέρια παραδομένα. Δίπλα σ' αὐτὸν τὸν παλιάτσο μιὰ πεταλούδα κεντημένη σ' ἔνα μαξιλάρι ἵσαμε τ' ἀνάστημά του — καὶ παραξενεύεται δ παλιάτσος! Τὶς πεταλοῦδες τὶς ἔρει μικρότερες — ἔπειτα μονάχα καταλαβαίνει πώς στὸν κόσμο τους οἱ ἀναλογίες ἥ πιὸ περίεργες εἶναι πιθανές, καὶ τὰ θάματα συχνότερα...)

— Κι' ἔτσι σᾶν παραμῆθι μιὰ μέρα θὰ μιλήσουνε δύοι αὐτοί, θ' ἀγαπηθοῦνε, καὶ θὰ διασκεδάσουνε ἀναμεταξύ τους μ' ἕνα παιγνίδι ἀφάνταστο λεπτό, ἐβγενικὸ — τὰ μπιμπέλὸ ποὺ στολίζουνε ἔδω κι' ἔκει γωνίτσες τῆς κάμαρας, τὸ τραπέζι, καὶ μέρη ἄλλα ἀκόμα ποὺ δίχως αὐτὰ θὰ ἦσαν τρομερὰ ἀδειανὰ — τὰ μπιμπέλὸ δὲν καρτεροῦνε παρὰ τὴν ἀπονοσία μας γιὰ νὰ σαλέψουνε.

ΕΞΕΛ ΞΗ

Σούρουπο.

Μιὰ βαθμιαία μεταβολὴ στὴν κάμαρα. Ἡ γιορτάσιμη, ἡ χαρωπή της ὅψη, σιβύνει σὲ μιὰ θλιμμένη ὀνειροπόληση . . .

‘Ο Σάθρας εἶναι βυθισμένος μέσα στὸν ἀμορφο κόσμο τῆς ἀρνητικῆς — δὲν ἔχει χαραχτῆρα! — κι' ὁ παρδαλὸς γάττος εἶναι κουβαριασμένος στὰ πόδια του. Πίσω του ἔνα φόντο ἀπὸ μιὰ μπλοῦ κουρτίνα κατεβασμένη, μὲ βουκολικὲς σκηνὲς κεντημένες ἀπάνω της. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ ἡ γύμνια τῶν τούχων — (ἔχει κάι τὸ ψεύτικο ἡ σκηνοθεσία αὐτὴ σᾶν νᾶναι φτιαγμένη ἀπὸ χαρτὶ κι' ὁ Σάθρας μιὰ μαριονέττα).

— “Όπως σεργιανῶ τώρα σιοὺς ἀτελείωτους δρόμους τῆς ἀπλωμένης σιγῆς, κάποια συναιστήματα μ' ἀκολουθοῦνε. Ζῶ ἔτσι σιὴν ψυχή μου τ' ἀδειανὸν ἐνὸς ναοῦ μὲ ψηλοὺς πανύψηλους θόλους (δογματικὰ ἐσὺ καὶ δειλιαρὰ χριστιανικὴ πίστη ποὺ δὲν γνωρίζεσαι παρὰ μὲ τὴν ἔκσταση) — ἡ τὴν στοχαστικὴ ἀκινησία ἐνὸς ἀγάλματος, στημένου σ' ἔνα πάρκο γιὰ περίπατο.. (ῳ μικρὸς κι' ἐσύ, ἀσήμαντε κρότε πάνω στὰ ξερά φύλλα ποὺ μοιάζεις σᾶν ἀνατρίχιασμα καὶ δὲν εἶσαι παρὰ τὸ βάδισμα μιᾶς εἰδωλολατρικῆς σκέψης . . .)

— Φαίνεται πὼς δύλα τείνουνε νὰ σβύσουνε στὴν θλιμμένη αὐτὴ ὀνειροπόληση.

— “Ετσι οἱ εἰκόνες γύρω μας — δτι σήμερα πειθαρχήθηκε σὲ μιὰ μέθοδο — ξεθωριάζουνε καὶ συγχέουνε τὶς ἰδιότητές του. Μπορεῖς νὰ φανταστεῖς ἔδω μιὰ ἀναοχία. Ἡ μιὰ εἰκόνα — ἴδεα ποὺ προηγήθηκε, ἀποτραβιέται ἀπὸ καπρίτσιο κι' ἥδουνεύεται στὴν ἀνάπτωση. Ἡ ἄλλες οἱ ἔξαρτημένες ἀπ' αὐτὴν καὶ ποὺ γι' αὐτὲς τὸ ὠραῖο εἶναι στὴν συνέχειά του, πασκίζουνε νὰ τὸ δημιουργήσουνε μὰ σκετικές, φτωχὲς εἶναι καταδικασμένες στὴν ἀνημποριά. Ἔνα δράμα ξετυλίγεται.

— “Ἡ πρώτη, ἡ κύρια εἰκόνια - ἴδεα ἀναπαύεται πάντα. Φαίνεται ἡ ἐποχή της νᾶχει περάσει . . .

— Σᾶν ἀρχὴ σὲ δλ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἥ λεφτερω-
μένη ἔρευνα. Ἡ ἔρευνα ἔξω ἀπὸ πρόληψη ἥ παραδοση.
Μιὰ δουλειὰ ποὺ πρέπει ν' ἀρχινοῦμε ἀπ' τὸ ἄλφα. Τὸ
κάθε τι μέλει νὰ ὑπάρξῃ μοναχό του, νὰ δλοκληρωθῇ, καὶ
νὰ γιαρέψῃ τὴν ἀλήθεια μέσα του — ἀδιαφορώντας γὰρ ἔνα
συγκέντρωμα στοιχείων ἀναμεταξύ τους, γιὰ μιὰ διμαδικὴ
προσπάθεια... — Ἀραιώση. Γενικὴ ἔχτρα τοῦ συνθετισμοῦ
ποὺ τοὺς δδήγησε σὲ χοντρὰ σφάλματα καὶ παραχωρήσεις.

— Εἶναι μιὰ κατάσταση πολὺ περίεργη γιὰ τὶς ἀνω-
μαλίες της.....

Παρίσι. Μάϊος 1930

ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ

Ο ΚΑΝΤΗΛΑΝΑΦΤΗΣ

Μέσα στὴν ἐκκλησία πλανιόταν ἔνα ἀδύνατο πολυχρό-
ματο φῶς πεσμένο ἀπὸ τὰ κόκκινα, τὰ κίτρινα, τὰ πράσινα
τζάμια τῶν μεγάλων παραθύρων.

Κάποια ἀκοίμητα καντήλια ἔκαιαν μὲν ἀδύνατη λάμψη
μπροστὰ στὶς ἀψηλὲς εἰκόνες τοῦ τέμπλου. Ἄρχιζε νὰ σου-
ρουπιάζει.

Ο Γρηγόρης δλοιμόναχος σκούπισε τὸ μαρμαρένιο πά-
τωμα, ἔεσκόνισε τὶς εἰκόνες, ὕστερα ἀνέβηκε στὸν ἀμβωνα
καὶ καθάρισε τὸ ἀνοιχτοφτέρουγο περιστέρι, ὃπου ἀκούμ-
ποῦσε ὁ διάκος τὸ Εὐαγγέλιο.

Φαινόταν πῶς ἡ δουλειὰ τοῦ ἐρχόταν δύσκολη γιατὶ
κουνοῦσε συχνὰ μὲ στενοχώρια τὸ κεφάλι κι ἀναστέναζε.

“Ε! τώρα δὲν ἔταν πιὰ ὁ παλιὸς ἔκεινος καιρὸς κι ἔ-
πρεπε νὰ λησμονήσει τὰ πρωτινὰ ὁ Γρηγόρης.

Σήμερα είταν ἔνας ξεσπιτωμένος μόνο καὶ ξεπατρι-
σμένος πρόσφυγας μακριὰ ἀπὸ τὰ παλιά του τὰ καλά.

Τὶ νὰ κάμει;

Εἶχε ἔρθει κι ἀυτὸς στὴν Ἀθήνα, φευγάτος ἀπὸ κά-
ποιο ἀσιατικὸ προάστειο τῆς Πόλης μαζὶ μὲ τόσους ἄλλους,
πρόβατο ἐνὸς ἀμέτρητου κοπαδιοῦ διωχμένου ἀπὸ τὸν πό-
λεμο καὶ τὴν ἀνταλλαγῆ.

Εἶχε ξεμπαρκάρει στὸν Πειραιᾶ μὴ ξαίροντας ποῦ βρί-
σκεται, οὕτε ποῦ νὰ πάει κι ἔπειτα μὴν ἔχοντας κατατόπι
νὰ κοιμηθεῖ εἶχε σωριασθεῖ κι ἀυτὸς μαζὶ μὲ τὰ παιδιά του